

JAKAB APOSTOL.

Irta : Karl Barth.

Barth Károly jelenleg egyik legnagyobb hatású német protestáns hittudós, kinek „Das Wort Gottes und die Theologie“ c. kötete a háboru utáni időknek egyik legjelentősebb irodalmi eseménye volt. Főműve: „der Römerbrief“, melynek ismertetésére közelebbről visszatérünk.

Jakab apostol levelének szerzője egész biztosan nem Pál követői közül való; a levél sem már ókeresztény, hanem valószínűleg szükségszerű korrektívuma a páli kereszténységnek. Ugyanis nemcsak ez a két eset lehetséges: Krisztus vagy pedig egy új farizeizmus. Lehetséges egy harmadik eshetőség is, a próféta esete, ki Krisztusra hivatkozik. Jakab esete ez a harmadik eset. Kétségtelenül egy kétértelmű formában, t. i. az ótestamentomi bölcsesség beszédformájában, amely formában az elbeszélő a legmélyebb mélységekre és a legmagosabb magosságokra való állandó figyelemmel, közvetlenül az ember mellé áll s teljes bizalmassággal beszél vele — — miről? Talán Istennek titkairól és csodáiról? Nem és igen. Nem, amennyiben e dolgokat vagy épenséggel nem, vagy csak ritkán nevezi meg, hanem az emberrel egyszerűen az ember életéről beszél. És igen, mert ezen közben Istennek titkai és csodái állandóan szeméi előtt állnak s nem másképen, hanem az isteni dolgokra való állandó figyelemmel és vonatkozással beszél. Ki ne látná azon veszélyeket, melyek az ilyen beszédekkel járnak? Azonban meg kell értenünk, hogy azért lehetséges, sőt szükséges így is beszélni. Igazságtalanok lennének Jakabbal szemben, ha minden további megfontolás nélkül egyszerűen csak felvennők, hogy nála az őskereszténység elnyárspolgárisodott, elsekélyesedett. Mert mit jelentene egy ilyen föltevés? Hát nem lehetséges-e inkább az, hogy a kereszténység valami nagyon vulgáris dologgá kellett hogy átalakuljon, ha igazán kereszténység akart

lenni s Pál kereszténységével szemben igazán köz-kereszténység akart maradni? Jülicher téved, amikor fölteszi, hogy a vallásosság Jakabnál elvesztette az első idők éles, határozott vonásait s csupán általánosságok maradtak benne: bizalom Isten jóságában, mely bizalom az imában nyilatkozik meg; Isten parancsainak szorgalmas végrehajtása; a jámborság gyakorlása, stb., mint ez Jak. 127-ben fel van sorolva. Jakab nem Krisztusért, a hitért és a reményért küzd, hanem a tisztességtudásért, az igazságosságért, az önfegyelmezettiségért; nem arról van nála szó, hogy a világgal szemben egyházat kelljen alapítani, hanem arról, hogy a világot az egyház keretei közül kell kinövesztetni.

Miképen is áll itt a dolog? Miképen kaphatna a vallásosság itt igazán jellegzetes vonásokat, ha nem úgy, hogy férfiak — mint Jakab — azon hálátlan szerepre vállalkoznak, hogy a világot arra emlékeztessék: amikor Krisztusról, a hitről, meg a reményről van szó, nem másról, hanem egészen vulgáris, közönséges dolgokról van szó. Avagy akár az Isten jóságában való bizalom, akár parancsainak teljesítése — még az őskeresztény időkben is — valóban teljesen maguktól értetődő dolgok voltak? S ha Jakab levelének az is lenne valódi értelme, hogy a világot az egyház kereteiből kell kinövesztetni, nem volna-e lehetséges, hogy épen emiatt e levél napjainkban épen a legkeresztényibb, illetőleg számunkra a legszükségesebb része legyen az Újtestamentumnak? Nem volt igaza Luthernek, amikor kifogásolta, hogy miért nincs szó Jakab levelében Krisztus keresztjéről, feltámadásáról és lelkéről. Meglehet, hogy Bengel jobban megértette Jakabot, amikor azt állította róla, hogy ő ezeket a dolgokat, mint az Urnak testvére, teljes tudatossággal tudta és ismerte. De minél közelebb állott Krisztushoz, annál kevésbbé volt szüksége arra, hogy Krisztust test szerint is ismerje. (2. Kor. 516).

Jakab személyében (már t. i. úgy, amint az levelében megnyilatkozik) felfogásom szerint legjellemzőbb a *bűnbánásra hívó szó*. Nem arról beszélek én, amit oly gyakran hall az ember, hogy: a tett kereszténysége vagy pedig gyakorlati kereszténysége. Az efféle megkülönböztetés ide nem talál. Jakabnál nem a tettről, nem a gyakorlatról van szó, nem valami másodlagos dolgról, hanem Istenről. Ő azonban Istenről a bűnbánás hangján szól, nem másképen. Bűnbánást mondok, egészen

bibliai értelemben, tehát arról a hívó szózatról beszélek, amely nem a gonoszoknak, nem a kívülmaradottaknak, nem az istenteleneknek szól, hanem a szelideknek, a jámboroknak, a zsidóknak, zsidókeresztényeknek vagy keresztényeknek, vagyis mindazoknak, akik Istennel lelki közösségben vannak. A szelideknek nem Istenről, nem Krisztusról, nem a Szentlélekről kell beszélni. Az ilyen beszédekre ezek könnyen azt válaszolhatják: ezeket mi már mind tudjuk. Ezeknek nem személyekről, hanem minden kertelés nélkül magáról az életről kell beszélni, azon nagy ellentétről, ami a belső és külső dolgok, a szelidség s a tett, a hit s annak dolgai között van, aztán az ellentét lehetetlen voltáról, megszüntetésének szükségességéről, az ítélet elmaradhatatlanságáról ha ez ellentéteket nem oszlatjuk el. Nekem úgy tetszik, hogy Keresztelő Jánosnak szerepe az újtestamentumi világban sem vált fölöslegessé; ez Pál apostol tevékenységének szükséges korrektívuma. Nem azt akarom mondani ezzel, hogy már magánál Pálnál ne volnának megtalálhatók e korrektívumok. Lehetetlen észre nem venni, hogy pl. a Rómabeliekhez írott levél is tulajdonképpen nem egyéb, mint felhívás a nagy bűnbánásra. Jakab levele szükséges emlékeztető arra, hogy a Rómabeliekhez írott levelet így is kell értelmezni.

Nyilvánvaló, hogy a szóban levő korrektívumot már az első évszázad egyháza kívánta. Ezt nyújtani volt célja Jakabnak. Ez az, ami az ő egész szerepét annyira őtestamentumivá tette. Mint Jeremiás a templomi gyülekezettel, mint Keresztelő János a zsinagógával, azonképpen állott Jakab, szemben a keresztény egyházi gyülekezettel. A nagy kérdés, mely szerint a régi dolgok elmúltak s mindenek megújultak, számára, a keresztény emberrel kapcsolatban, még nem volt elintézve; ellenkezőleg, teljes nagyságában csak most tárult fel. A keresztény világ sem túlvilág, hanem a földi életnek világa, ennél fogva neki is szól a bűnbánásra hívó szózat. E szózat pedig olyan, aminőnek azt Jakab apostol mondotta. Nem véletlenül beszélt ő a fél-lelkekről, az Istenre való csalfa hivatkozásról, az emberre való különös tekintetről, a hitről való beszédnek borzalmairól, a viszálykodásról, mindenekfölött és ismételten a csalásról, meg a pénznek igazságtalanságairól. Amennyire igaz az, hogy a keresztény üdvösség csak akkor valódi, ha az Istentől jön s Istennek lezárt ítéleteként hat, ép oly bizonyos

az is, hogy annak időnként abban a formában és épen úgy kell hangoznia, ahogyan az Jakabnál található. Ez a legfontosabb, amit én ez alkalommal szerzőnkéről mondani akarok.

A fentieket a részletes kifejtés fogja érthetőbbé tenni.

Mennyire nem jelentős a fentiek után az a kérdés, hogy ki volt Jakab s mikor írta levelét, ha egyszer igazán megértettük szándékát s szándékán keresztül lényegét! A szerzőség kérdését e helyen csak annyiban teszem megbeszélés tárgyává, hogy előadom, mit kell értenünk a levélnek e kitételén (Jak. 11.) „Istennek és az Ur Jézus Krisztusnak szolgája.”

E kitétel emlékeztet Tit. 11-re, hol Pál vagy valaki az ő nevében magát „Isten szolgájának és Jézus Krisztus apostolának” mondotta. Egyébként Pál más leveleinek bekezdésében is megtaláljuk Isten nevét, még pedig olyan formán, hogy a kitétel: „Jézus Krisztusnak apostola”, ki van egészítve azzal: „Isten akaratából” (vagy más hasonló formulával). Tehát nem e formula a feltűnő Jakabnál, hanem az, hogy e formulából hiányzik a szokásos „apostol” szó, ami által az egyedül álló „szolga” szó sajtószerű ünnepies jelentést nyer, ami a levélnek sajtószerű tartalmával igen jól összeillik. Megjegyzem különben, hogy az „apostol” szó itt nem azért maradhatott el, mivel Jakab nem lett volna az, hanem azért, mert ez is jelezni akarta, hogy itt nem egyszerűen csak egy apostolról, hanem az Urnak testvéréről van szó! A „szolga” szó úgy, amint izoláltan a mondatban áll, véletlenül és talán mégsem egészen véletlenül nagyon ótestamentomiasan hangzik. Benne az „apostol” fogalomhoz valami egészen különleges jelentés járul: ez a „szolga” Jézus Krisztusnak is a szolgája, de azért első sorban mégis Istennek szolgája. Tehát (ellenére Mt. 621-nek) két urnak szolgája, azonban ez a két úr mégsem kettő, hanem csak egy.

Mit keres az Újtestamentomban ez az ember, aki magát Isten „szolgájának” mondotta? Mit jelent az, hogy „Istennek és az Ur Jézus Krisztusnak szolgája?” Vajjon nem árulja-e el a szerzőt e megnevezés? Ha nem volna igaz azon vélemény, (amit fentebb előadtam) s amely szerint ez elnevezést értelmezni kell, nem volna-e jogosult azon föltevés, hogy itt egy zsidóvá született s zsidó hiten megmaradt zsidóról van szó? De maradjunk a tényeknél. A Jelenések könyvének írója, ki magát János apostolnak tartotta s talán az is volt, magát (11)

dulos-nak írta, miképpen Judás is (11). Ha az elnevezés gyanús, a gyanú nemcsak Jakabot érinti. Pál az „apostol” elnevezésén kívül épen a Római levélben (11) *dulos*-nak írta magát. Az *apostol* már kitüntetés volt, miként azokra, akik nem voltak apostolok, kitüntetés (Róm. 8¹⁴) volt a *fiu* vagy *Isten fia* cím. A *szolga* már nem kitüntetés, hanem tulajdonság, amely Pálnál s apostol társainál nagyobb mértékben, de nem más minőségben ugyanaz volt, mint bármely más jámbornak vagy igaz embernek ilyen tulajdonsága. (V. ö. 1. Kor. 7²².) A *szolga* nem más, mint az embernek természetes. — jó értsük meg: az Újszövetségben is természetes — viszonya Istennel. Ami e viszonyon felül van, az már nem „természetes”, az már kegyelem. Ebben a szóban: „*dulos*”, azon tudat jut kifejezésre, hogy az illető nem ura jogainak. A *rabszolga* elnevezés nem más, értelme alapján véve már benne van a *szolga* fogalmában. A *rabszolga* nem személy (a szó helyes és teljes értelmében), hanem tárgy. Ilyen nem önálló, nem független, nem saját akaratú személy, hanem függőviszonyban álló „dolog” a *dulos*. Ha a *dulos*-ban levő személy iránt érdeklődnek, kérdezősködjének a *dulos* ura iránt. Az a felelős személy, a *szolga* csak függelék. Ha e fogalmak jelentését helyesen akarjuk megérteni, nagyon modernellenesen kell gondolkoznunk, félre kell tennünk minden gondolatot, amit genialitással, individualitással, originalitással kapcsoltunk eddig össze.

E helyen valóban nem lehet közömbös, hogy a szóban levő problémát értjük-e vagy nem. Az Újtestamentomnak legfontosabb személyei épenséggel nem akartak „személyiségek” lenni, ők egészen „dolgok”, „tárgyak” voltak, tehát egészen „hivatal” és „hivatás”. Csak ilyen értelmezéssel lehet a fenti elnevezést is megérteni. Ők szolgálni akartak, de nem önmaguknak, még kevésbé más embereknek, hanem kizárólag Isten akaratának. S ha arról lett volna szó, hogy az embereknek is szolgáljanak, az is csak Isten akaratán keresztül történhetett volna, amely akarat azonban nem mindenkor és nem mindenütt kész megnyilatkozni. Ne legyetek az embernek szolgálói — mondotta Pál (1. Kor. 7²³.) Ilyen volt Jakab. A levélben egyedül álló szó: „*szolga*” ezt jelenti. Ő legelőször is minden felelősséget elhárít magáról azért, amiért úgy beszél majd, ahogyan tényleg beszélni fog. Nem tehet másképen. Neki így kell beszélnie. Isten és az Úr Jézus Krisztus tanui, hogy ez így

van. Aki, mint szolga, az urára hárítja a felelősséget, az az önkényesség látszatát kelti. A hatalom hatalmasságának tudatában ez a szolga föltétlenül, („kíméletlenül“) cselekszi azokat, amelyek rábízottak. A profétáknak, Isten e nagy szolgálójának, ideje még nem járt le, még az Újszövetség megkötésével sem járt le. Jézus Krisztusnak nem csak apostolai vannak, kik a hitet terjesztik, hanem szolgálói is, kik bűnbánatot prédikálnak, bűnbánatra készítnek rá. Az apostolok ritkán mulasztják el magukat szolgálóknak is nevezni. A *szolga* az apostol *korrektívuma*, örök emlékeztető arra, hogy nincs egyetlen hívő lélek sem, akinek ne kellene gondolatban Isten akaratával szemben mindig bűnbánatot éreznie; emlékeztető nem arra, hogy valaki ki van tüntetve, mert már Istennek gyermeke, hanem emlékeztető arra, hogy neki, a jámbornak, szelidnek és igazságosnak, is engedelmeskednie kell; emlékeztető arra, hogy — ő csak ember. Ha e fogalmi alakzatokban az apostol egészen háttérbe szorul s a szolga kerül az előtérbe, e tény meg nem félemlíthet, mert csak azt jelenti, hogy a korrektívum valóban elkerülhetetlen, sőt épen az Újszövetségben elkerülhetetlen. Azt jelenti, hogy az apostol a nagyobb, a szolga a kisebb. Épen ezért Jakab: szolga, tehát az a valaki, aki közülünk mindenki lehet, mi viszont az apostolról nem mondható el.

Fordította: —ly.

PRÉDIKÁCIÓ ÉS ISTENTISZTELET.

Irta: A. Faut.

E tanulmány azt mutatja, hogy Barthnak követői milyenek képzelik a modern templomi prédikációt. Noha e dolgozatnak nem minden részével értünk egyet, mégis közöljük, mert a Barth nevéhez fűződő legújabb német vallásos mozgalomról gyakorlati vonatkozásban igen jó tájékoztató.

Az, hogy ma már a protestáns egyházakban is sokan prédikáció nélküli istentiszteletet kívánnak, nem újság. Amint-hogy viszont érthető azon ellenszenv is, amely e kívánsággal szemben különösen a papság körében megnyilatkozik. Hogyan lehetne protestáns templomban prédikáció nélkül tartani istentiszteletet? Hiszen ez miszticizmus, vagy katholicizmus volna, vagy legalább is visszaesést jelentene a reformáció ideáljához képest. Mindez tényleg így van, — és a prédikációellenes áramlat a protestáns egyházakban mégis folyton erősödik; „bele-fáradtunk“ már a sok beszédbe s a papoknak minden tiltakozása ellenére egy kis ünnepi csöndre vágyunk zenével, énekkel, vagy — egyszerűen csak „szent csöndességre.“ Igen, ami évtizedekkel ezelőtt még elképzelhetetlen volt: a protestánsok — a dogmatikus hitrendszernek hibáztatása mellett — kezdik megérteni a katolikus misét.

Akik elítélik e protestáns mozgalmat, azt szokták felhozni, hogy a miséző istentiszteletben a vallás teljesen felolvad egy tisztán szubjektív érzelemben, amely a vallásosságban való merengéshez vezet, a titokzatos megihletődés élményében való ájtatossághoz, egy pusztán hangulathoz s ez által az igazi vallásosságnak elszorvasztásához, lebecsüléséhez, aminek az élő Istenvalósághoz többé semmi köze. A prédikáció nélküli istentisztelet híveinek Isten valóságának megélése mint élmény a fontos. Amit a prédikációs istentiszteletben kifogásolnak, az, hogy a prédikáció őket teljesen az emberi világhoz köti le,